

Ramon Ferran i Pagès

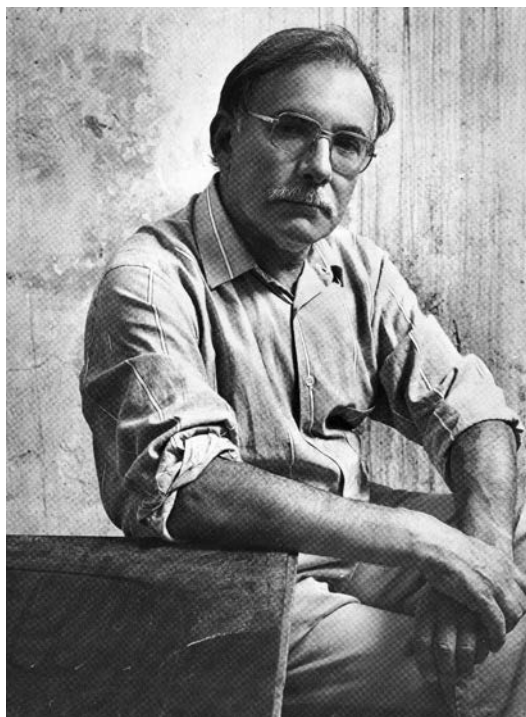
El 2 de gener de 2015 morí a Reus l'escultor, medallista i gravador Ramon Ferran i Pagès, nascut en aquesta ciutat el 14 d'agost de 1927. Ferran és conegut en el món medallístic per la seva àmplia i continuada producció de peces encunyades i foses, de temàtica variada i de personalíssim estil amb les quals, a partir dels anys 50, aportà novetats en un moment dominat per la tradició i els convencionalismes.

La relació de Ferran amb les arts plàstiques cal buscar-la de ben petit, quan s'interessà per tot allò més creatiu del seu entorn. La família recolzà aquest interès i, als tretze anys, ja entrà d'aprenent al taller de l'escultor Pau Figueres, canongí establert a Reus. En morir aquest, cercà el mestratge d'un altre escultor, el reusenc Modest Gené, amb qui treballà com aprenent a partir de 1943.

Va rebre classes de dibuix a l'Escola del Treball de Reus i ràpidament es mostrà dotat per al modelatge, capaç de captar i reproduir el caràcter i la personalitat del retratat. A partir de 1945 assistí a les sessions de dibuix al natural del Cercle Artístic, fundat aquell any i convertit en poc temps en el centre creatiu local. L'academicisme que imperava aleshores no li interessà i, de manera autodidacta, cercà la llibertat creativa explorant nous camins. Aquell any exposà per primera vegada al VII Saló d'Artistes Locals i, el següent, ingressà a l'Escola d'Art del Centre de Lectura de la ciutat, on va tenir com a mestres el mateix Modest Gené (escultura), Lluís Ferré (dibuix), Ferré Revascall (pintura), Pere Vi-diella (anatomia) i Emili Argilaga (perspectiva).

El 1950, després de fer el servei militar, aconseguí una beca de la Diputació de Tarragona per cursar la carrera a l'Escola Superior de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona, on va tenir de professors Frederic Marès, Soriano Montagut, Antoni Vila Arrufat, Francesc Labarta i Enric Monjo. S'hi llicencià en Escultura i Gravat. Precisament, en aquesta escola descobrí la seva passió pel gravat i fou deixeble del pintor Vila Arrufat (1954).

Va ser a la seva ciutat, retornat després d'acabar els estudis, on començà a rebre els primers encàrrecs significatius, com la construcció dels gegants *Japonesos* (1956) —el 1987 farà els gegants de Salou *Jaume I* i *Violant d'Hongria*—,

Arxiu Família Ferran, fotografia de Carles Fargas.

la imatge del Sagrat Cor per a l'ermita de Santa Anna de Castellvell (1959) o diverses escultures per a la Germandat de Sant Miquel Arcàngel (1957).

Aquells anys, Ferran es va trobar mancat dels mitjans adequats per treballar el gravat i decidí utilitzar els recursos que tenia a l'abast, encetant un treball lliure i experimental amb materials com el cartró, la fusta, l'alumini o la resina sintètica. Aquests suports l'ajudaren a crear una obra texturada de caràcter abstracte que hom considera dins de l'Informalisme. Un interès que es va veure accentuat, l'any 1960, quan fundà juntament amb d'altres artistes reusencs el grup d'ARA (Artistes Reusencs Actuals), que tenia una ferma intenció de trencar amb els corrents estilístics establerts pel règim franquista i renovar la creació artística. Durant aquells anys, Ferran experimentà amb nous materials i és el moment en què elabora el codi simbòlic que caracteritzarà el seu treball. Els anys 1962, 1964, 1966 i 1973 guanya les medalles d'or a l'Exposició Nacional de Belles Arts de Madrid i, el 1966, la medalla Fortuny de Reus. El 1970 formà part del Grup 70, integrat per artistes tarragonins que desitjaven sacsejar el món artístic local, i a partir de 1991 inicia una estreta col·laboració amb el Grup de Gravadors del FAD amb els qual exposarà a Catalunya i a l'estranger.

El seu compromís social el portà a participar en la candidatura del Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC) de 1979, en les primeres eleccions de la democràcia, en què resultà elegit regidor de Cultura a l'Ajuntament de Reus, càrrec que ocupà durant tot el mandat. En aquella època abandonà temporalment el gravat i es dedicà majoritàriament a la medalla.

L'interès de Ferran per l'art el portà a treballar, puntualment al llarg de la seva vida, en altres formats i tècniques artístiques com la ceràmica, la pintura a l'oli, la pintura al fresc, l'aquarel·la, el disseny i la il·lustració de llibres, la projecció de cartells i, fins i tot, el disseny escenogràfic per a muntatges teatrals. El 1981, valorat pels seus mèrits, és nomenat acadèmic corresponent a Reus per la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi.

Com a docent, va ser professor de secundària a l'Institut Gaudí de Reus i als col·legis de la Salle de Reus i de Cambrils. En l'ensenyament artístic va ser, al llarg de 25 anys, professor de Gravat a l'Escola Taller d'Art de la Diputació de Tarragona (1967), on aportà als alumnes la seva experiència i mestratge (també donà classes de Dibuix) i de la qual fou el director des de 1985 fins a l'any de la seva jubilació, el 1992. El seu taller a la ciutat va ser un espai on rebia aquells interessats en l'art del gravat i l'escultura. De fet, el 1992 l'obrí com un espai d'experimentació del gravat, alhora que el cedí a altres gravadors i artistes per tal que experimentessin les tècniques d'estampació, compartint experiències i intercanviant coneixements. Cal fer notar, en aquest sentit generós, que el 1987 va viatjar a Nicaragua on, al llarg d'un mes, impartí el curs *Iniciación a la visión estética* a l'Escuela Nacional de Artes Plásticas de Managua. Deu anys més tard, el 1997, amb el Grup de Gravadors del FAD, viatjà a Cuba per participar en conferències, experiències de gravat i una jornada de gravat urbà a l'*Encuentro Internacional de Jóvenes Creadores y Promotores Culturales*, celebrat a la ciutat d'Holguín. Hi va dur a terme accions de gravat al carrer com les que anteriorment havia fet a Reus, Tarragona, Sitges, l'Hospitalet de Llobregat (espai Tecla Sala), Granollers o Salou. En aquest context, Ferran va contribuir en la redacció del *Lèxic de les Arts i els Oficis, secció Sistemes d'estampació*, editat per la Generalitat de Catalunya.

Exposicions d'art

Ferran participà, des de jove, en nombroses exposicions i mostres d'art. Entre els anys 45 i els 60 va estar present de manera regular al Saló d'Artistes Locals de Reus i en aquells primers anys ja guanyà diversos guardons: al Concurs Provincial de Pintura (Flix, 1948), a l'Exposició d'Art Universitari (Barcelona, 1953), al Concurs Provincial d'Art (Reus, 1953) i al concurs de cartells de Setmana Santa (Reus, 1954).

En el camp del gravat participà a les exposicions més importants del món, en les quals sovint guanyà premis. Destaquen la medalla d'or del XIII Salón Na-

cional de Grabado (Madrid, 1964), on també obtingué el premi especial Castro Gil; la primera medalla de gravat a l'Exposició Nacional de Belles Arts (Madrid, 1964); la segona medalla de l'Agrupación Nacional de Artistas Grabadores, a la mostra *El Deporte en las Bellas Artes* (Barcelona, 1965); el primer premi de gravat i el segon de medallística a la I Biennal Internacional de l'Esport en les Belles Arts (Barcelona, 1967), i el premi de la Dirección General de Bellas Artes al Saló Nacional de Gravat i Estampacions (Madrid, 1968).

També mostrà els seus gravats a Lieja (Bèlgica), Alexandria (Egipte), Parma, Carpi, Florència i Milà (Itàlia), Cali (Colòmbia), Caracas (Veneçuela) i Buenos Aires (Argentina). Exposà individualment a Vancouver (Canadà), São Paulo (Brasil), Stuttgart (Alemanya), Périgord (França), Tòquio i Sapporo (Japó) i al Palau de Caramany (Girona).

La medalla

Va ser gràcies a la invitació que li va fer Fernando Gimeno, que des del 1956 era cap del Departament de Medalles de la Fábrica Nacional de Moneda y Timbre de Madrid (FNMT), que Ferran s'introduí al món de la medalla. Era l'any 1957 i Gimeno li proposà formar part de l'equip d'escultors. Aquest va ser un fet clau en la seva trajectòria professional, esdevenint, l'art medallística, en un altre dels pilars bàsics del seu treball creatiu.

Ferran entrà de ple en el món de la medalla i aquesta es convertí en el suport on expressà la creativitat. A partir d'aleshores, prioritzà el seu treball en l'àmbit medallístic davant de l'escultura, el gravat o la pintura, malgrat que no els abandonà mai.

Amb el recolzament de la FNMT, participà a la I Exposició Iberoamericana de Numismàtica i Medallística (Barcelona, 1958), on guanyà la Medalla de Plata. En anys posteriors, participà en exposicions col·lectives a Europa i a Amèrica, com l'Exposició Internacional de la Medalla d'Art Contemporània (Anvers, 1959), l'Exposició Internacional de la Medalla Contemporània (Roma, 1961); una exposició individual al Centre de Lectura (Reus, 1961), que també va incloure la seva darrera producció en escultura i gravat; l'Exposició de Medalla Religiosa (Roma, 1963), l'exposició itinerant *La Medalla Española Actual* (1963), que es presentà a diverses ciutats espanyoles, italianes i franceses, i altres mostres a Budapest (1977), Lisboa (1979 i 1984), a l'Exposició Internacional de la Medalla de Florència (1983), Estocolm (1985) i Colorado Springs (1987). Aquesta presència internacional continuarà a la dècada dels 90, en el marc de la Federació Internacional de la Medalla d'Art (FIDEM), de manera que continuarà exposant en diverses mostres col·lectives i biennals, des de Hèlsinki a Londres, Kemnica (Eslovàquia), Barcelona, Budapest, Leiden (Holanda), París i Seixal (Portugal). També cal destacar la seva sèrie *Fotosport*, que s'exposà al Museu

Olímpic (Lausana, 1999), i la seva participació a la XIV Biennal Internacional Dantesca (Ravenna, 2003). Un compendi del seu treball es va poder veure a *La medalla en l'obra escultòrica de Ramon Ferran*, que va promoure el Centre de Lectura de Reus (2009).

Al llarg de la seva carrera professional, Ferran guanyà diversos guardons en l'art medallística, com el premi de la Delegació de Cultura i Esports de Polònia (Cracòvia, 1975) amb una peça de temàtica esportiva, o la segona medalla en la primera Biennal Internacional de l'Esport en les Belles Arts (Barcelona, 1967).

De manera significativa cal fer notar que el British Museum va incorporar, a la seva col·lecció, les medalles, *Dona* (1991), *Família* (1997), *Aigua* (2001) i l'autoretrat *Ramon Ferran* (1997) que promogué el Cercle Filatèlic i Numismàtic de Barcelona. Va ser aquesta institució la que li dedicà un homenatge (20 de novembre de 2001) i una exposició en reconeixement a tota una trajectòria en la creació i la promoció de la medalla com a expressió d'art.

Diverses publicacions s'han fet ressò de la persona, l'obra i la trajectòria artística de Ferran. Té entrada biogràfica a l'Enciclopèdia Catalana i al portal Wiquipèdia, ha estat publicat en catàlegs d'exposicions i revistes especialitzades, i molt especialment en el catàleg de la mostra *Ramon Ferran. Entre l'ètica i l'estètica*, que va promoure el Museu d'Art i Història de Reus (2008), ciutat que l'any anterior li havia atorgat la Medalla de la Ciutat. Reus també li concedí el guardó de Fill Il·lustre de la Ciutat a títol pòstum (18 de setembre de 2015). Ferran també va escriure el document, fins ara inèdit i que reproduïm en aquestes pàgines, *Motivacions sobre la medalla i la meua obra* (1985) en el qual explica en primera persona tot un seguit de consideracions conceptuals, històriques i personals que ens apropen al sentiment, l'expressió i el treball en la creació d'aquesta obra d'art. Sens dubte, la part més significativa d'aquest document és la que dedica a la seva obra, que explica en relació al sentit i al concepte de la medalla artística. La part introductòria, on Ferran contextualitza la medalla en el seu origen i evolució, no pretén evocar la tesi d'un historiador, però demostra, en tot cas, l'interès i el coneixement d'aquest artista pel seu camp d'expressió.

Rossend Casanova